

**ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ
КОМПЛЕКТУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ
ПІДТРИМКИ**

НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора
БОДНАРЧУКА ОЛЕГА ГРИГОРОВИЧА

Київ – 2026

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Закладу вищої освіти «Львівський університет бізнесу та права»
(Протокол № 07 від 29.01.2026 р.)*

Укладачі:

Боднарчук О. Г., Вербовенко О. П., Гаврик Ю. Г., Євтушенко А. П., Конанчук О. М.,
Корецький О. П., Король О. В., Кутков О. О., Новосядлий В. Г., Остапенко В. Л.,
Острянський Е. В., Петков С. В., Процюк Т. Б., Руденко С. Ю., Скриньковський Р. М.,
Сопільник Л. І., Хмиз М. В., Чемерис С. В., Шамрай Б. М.

Рецензенти:

Микитюк Микола Андрійович – доктор юридичних наук, професор, професор спеціальної кафедри № 2, Інститут Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Остапенко Олексій Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та інформаційного права, Національний університет «Львівська політехніка»;

Хитра Олександра Леонтіївна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри поліцейської діяльності, Львівський державний університет внутрішніх справ;

Чубенко Антон Григорович – доктор юридичних наук, професор, заступник начальника, Полтавська обласна військова адміністрація.

Цивільно-військове співробітництво в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки: Навч.-практ. посіб. / За заг. ред. О. Г. Боднарчука. – К.: Видавничий центр «Кафедра», 2026. –320 с.

ISBN 978-966-370-315-2

Навчально-практичний посібник «Цивільно-військове співробітництво в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки» розроблено у відповідності до чинного законодавства та нормативно-правових актів, що регулюють правові засади функціонування цивільно-військового співробітництва в цих установах.

У посібнику висвітлено ключові поняття, історію становлення та процеси реформування цивільно-військового співробітництва у Збройних Силах України відповідно до стандартів НАТО. Описано мету діяльності цивільно-військового співробітництва в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, основні функції, завдання і принципи роботи. Особливу увагу приділено питанням взаємодії між ТЦК та СП і родами військовослужбовців, які вважаються зниклими безвісти, перебувають у полоні або загинули.

Навчально-практичний посібник також містить іншу інформацію, яка стосується ключових аспектів діяльності цивільно-військового співробітництва в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки.

Актуальний для військовослужбовців, працівників підрозділів цивільно-військового співробітництва територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, слухачів і курсантів військових закладів вищої освіти, курсантів навчальних військових центрів, студентів військових кафедр, юридичних факультетів, а також осіб, які мають зацікавленість у цій тематиці.

ISBN 978-966-370-315-2

УДК 355.7 (075)

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	6
ПЕРЕДМОВА.....	7
РОЗДІЛ I. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ТЦК ТА СП.....	10
1.1. Поняття, мета, основні функції, завдання та принципи цивільно-військового співробітництва	10
1.2. Історичні передумови формування та становлення і розвитку структури цивільно-військового співробітництва	21
1.3. Алгоритм виконання деяких типових завдань за напрямом цивільно-військового співробітництва в ТЦК та СП.....	26
РОЗДІЛ II. СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ КОМПЛЕКТУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ.....	29
2.1. Організація діяльності служб супроводу військовослужбовців та членів їх сімей в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки.....	29
2.1.1. Організація роботи ТЦК та СП щодо соціального супроводу	33
2.2. Функції та основні завдання служб супроводу структурних підрозділів цивільно-військового співробітництва.....	36
РОЗДІЛ III. ОБЛІК ПОМЕРЛИХ (ЗАГИБЛИХ), ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ, ЗАХОПЛЕНИХ У ПОЛОН АБО ЗАРУЧНИКАМИ, А ТАКОЖ ІНТЕРНОВАНИХ В НЕЙТРАЛЬНИХ ДЕРЖАВАХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ І ПРАЦІВНИКІВ	40
3.1. Облік померлих (загиблих), зниклих безвісти, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих в нейтральних державах військовослужбовців і працівників.....	40
3.2. Виконання запитів громадян щодо розшуку військовослужбовців	51
3.3. Облік загальних втрат особового складу	51

РОЗДІЛ IV. ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ТЦК ТА СП І РОДИНАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ, ПОЛОНЕНИХ ТА ЗАГИБЛИХ.....	59
4.1. Правовий статус особи, зниклої безвісти за особливих обставин. Дії близьких родичів та членів сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин	59
4.1.1. Органи, уповноважені на розшук військовослужбовців зниклих безвісти за особливих обставин	65
4.1.2. Пільги та гарантії для родичів та членів сім'ї осіб, зниклих безвісти за особливих обставин	66
4.1.3. Виплата грошового забезпечення військовослужбовця у разі його зникнення безвісти за особливих обставин	70
4.2. Правовий статус військовополонених. Дії близьких родичів та членів сім'ї військовополонених	77
4.2.1. Підстави для встановлення факту позбавлення особи особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України	82
4.2.2. Соціальний захист військовополонених та родин полонених.....	87
4.3. Набуття статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України: пільги та виплати	99
4.3.1. Пільги сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України	102
4.3.2. Виплати сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України	105
4.3.3. Етапи опрацювання документів, які подаються для призначення та виплати одноразової грошової допомоги.....	112
РОЗДІЛ V. ПРОВЕДЕННЯ ВІЙСЬКОВОГО ПОХОВАЛЬНОГО РИТУАЛУ	116
5.1. Український військовий церемоніал поховання.....	116
5.2. Порядок проведення військового поховального ритуалу.....	118
5.3. Церемонія прощання із військовослужбовцем, який загинув або помер під час виконання обов'язків військової служби	122
5.4. Транспортування військовослужбовця, який загинув або помер під час виконання обов'язків військової служби	124
5.5. Поховання військовослужбовця, який загинув або помер під час виконання обов'язків військової служби.....	125
5.6. Допомога на поховання та компенсація витрат на похованням.....	128

РОЗДІЛ VI. ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЗАГИБЛИХ (ПОМЕРЛИХ) ЗАХИСНИКІВ ТА ЗАХИСНИЦЬ УКРАЇНИ.....	133
6.1. Вшанування пам'яті загиблих (померлих) військовослужбовців	133
6.1.1. Основна мета та головні завдання з вшанування пам'яті загиблих (померлих) військовослужбовців.....	137
6.1.2. Напрями та принципи вшанування пам'яті загиблих (померлих) військовослужбовців у системі Міноборони	139
6.2. Робота з увічнення пам'яті осіб, які загинули, померли від поранення, контузій, каліцтва або захворювань, отриманих внаслідок виконання обов'язків військової служби під час захисту Батьківщини	141
РОЗДІЛ VII. НАЦІОНАЛЬНЕ ВІЙСЬКОВЕ МЕМОРІАЛЬНЕ КЛАДОВИЩЕ	150
7.1. Національне військове меморіальне кладовище: мета та місія.....	150
7.2. Статус Національного військового меморіального кладовища	152
7.3. Правила утримання в належному стані Національного військового меморіального кладовища	154
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	161
ГЛОСАРІЙ	169
ДОДАТКИ.....	173
КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ.....	307
УКЛАДАЧІ	317

ПЕРЕДМОВА

Цивільно-військове співробітництво в Збройних Силах України започаткували у 2014 році, орієнтуючись на стандарти НАТО та враховуючи досвід країн-членів Альянсу, адаптований до особливостей українських реалій.

Протягом початкового періоду становлення цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України існували суперечливі погляди між новоствореною службою цивільно-військового співробітництва та наявною пострадянською службою, відповідальною за роботу з особовим складом та його морально-психологічне забезпечення. Багато військових командирів не до кінця розуміли важливість і завдання цивільно-військового співробітництва, що призводило до протиріч. Офіцери морально-психологічного забезпечення намагалися перебрати на себе місію цивільно-військового співробітництва, стверджуючи, що їхні обов'язки передбачають роботу з «людьми» та кадровими питаннями, що дозволяє їм легко взаємодіяти з цивільним населенням України. Однак офіцери цивільно-військового співробітництва успішно відстояли свою позицію та зберегли структуру цивільно-військового співробітництва як окремого компонента Збройних Сил України¹.

З вересня 2025 року у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки введено посади офіцерів, відповідальних за цивільно-військове співробітництво. Такий підхід відіграє важливу роль у посиленні соціального забезпечення військовослужбовців і наданні підтримки їхнім родинам.

Цивільно-військове співробітництво, яке здійснюється в межах територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, виконує функції з налагодження взаємодії між військовими структурами та цивільним населенням, органами місцевого самоврядування, волонтерами, громадськими організаціями та медичними закладами і спрямоване на підтримку родин загиблих, допомогу пораненим військовослужбовцям, а також взаємодію з родичами зниклих безвісти

¹. Роль цивільно-військового співробітництва у захисті населення: досвід України. URL: https://civiliansinconflict.org/wp-content/uploads/2023/10/The-Role-of-CIMIC-in-POC_UKR_Final.pdf (дата звернення: 20.01.2026).

або тих, хто опинився в полоні. Зокрема, це допомога у оформленні виплат, пільг, а також взаємодія з військовими частинами.

Одним із напрямів діяльності є інформування родин про загибель військовослужбовців та надання підтримки від моменту сповіщення до поховання. Крім того, військовослужбовці групи займаються зустріччю тіл полеглих і спільно з органами місцевої влади забезпечують організацію поховань.

Окрім цього, фахівці з цивільно-військового співробітництва надають допомогу як цивільним особам, так і колишнім військовослужбовцям, які потребують підтримки після демобілізації зі Збройних Сил України.